

Ocena osiągnięć naukowych dr Joanny Gruby dla potrzeb postępowania habilitacyjnego prowadzonego przez Radę Naukową Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

1. Ocena osiągnięć naukowych

Dr Joanna Gruba jest absolwentką Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Tytuł magistra uzyskała w 1994 roku, a stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki w 2001r. w Instytucie Badań Edukacyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej w Warszawie. W roku 1994 ukończyła Studia Podyplomowe w zakresie Informatyki Szkolnej na Wydziale Techniki Uniwersytetu Śląskiego, a 1996 roku Studia Podyplomowe w zakresie Logopedii i Terapii Pedagogicznej w Instytucie Pedagogiki Wczesnoszkolnej Uniwersytetu Opolskiego.

Dr Joanna Gruba do oceny w postępowaniu habilitacyjnym wskazała i przedłożyła swoje najważniejsze osiągnięcia naukowe, do nich zaliczyła monografię: *Ocena słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2012, ss.113 i projekt *Portal edukacyjny polskiej fonetyki stosowanej w zakresie normy i patologii mowy* zrealizowany w latach 2010 -2011 w ramach indywidualnego grantu pozyskanego z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Działanie 8.1. Jako pozostałe osiągnięcia naukowe wskazała *Test do oceny słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym*, Gliwice 2012, Wyd. Komlogo, Cykl publikacji i programów komputerowych z zakresu terapii wad wymowy u dzieci. *Multimedialny Pakiet Logopedyczny*, dwie książki autorskie: *Technologia informacyjna w logopedii*, Gliwice 2009, Wyd. Komlogo i *Komputerowe wspomaganie umiejętności czytania u dzieci sześciolatków*, Kraków, 2002, wyd. Impuls, dwie książki pod naukową redakcją: *Logopedia. Wybór tekstów 2005 – 2008*, Warszawa 2009. Wyd. Polski Związek Logopedów i *Wybrane problemy logopedyczne*, Gliwice 2011, Wyd. Fonem oraz 23 artykuły opublikowane w latach 2002 – 2013.

1.1 Ocena najważniejszych osiągnięć dr J. Gruby po uzyskaniu stopnia doktora

Przedłożona do oceny monografia p.t.: *Ocena słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2012, (ss. 113) podejmuje ważny poznawczo problem i jak sama autorka informuje, we wprowadzeniu do tego opracowania oraz autoreferacie, problem szeroko opisany w literaturze, tak z punktu widzenia pedagogiki, logopedii, psychologii i językoznawstwa. Problem zatem nie nowy i dobrze opracowany w literaturze przedmiotu. Mimo tego dr J. Gruba uczyniła go przedmiotem własnych dociekań badawczych wyznaczając sobie ambitny cel realizowanych badań – poznania / diagnozy „norm rozwojowych oraz do wyznaczenia okresów w których można wskazać na prawidłowy bądź nieprawidłowy rozwój mowy i

słuchu fonemowego” (s. 7), by pozyskane w tych badaniach wyniki wykorzystać do opracowania standaryzowanego testu do oceny słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym. (patrz przypis s. 7). Ten sygnalizowany we wstępie cel opracowania nieco ulega zmianie w rozdziale 4. Na s.51 znajduje się informacja „ Głównych ich celem (badań) było ustalenie istotnych w ocenie słuchu fonemowego opozycji fonologicznych oraz określenie norm rozwojowych dzieci w wieku przedszkolnym w zakresie słuchowego różnicowania fonemów opozycyjnych”. I chociaż ta informacja brzmi podobnie to przecież nie jest tożsama z poprzednią. Wprowadza to niepotrzebne zamieszanie. Z tych informacji wynika, że Autorka podjęła próbę, tak ja to rozumiem, ustalenia jak przebiega rozwój słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym. W tym kontekście ustalenia jakie występują różnice w zakresie identyfikowania fonemów opozycyjnych u dzieci 3, 4, 5, 6, 7 letnich. Co jest normą, wynikającą z wieku badanego dziecka a co nią już nie jest. Zatem jakie są dostępne i charakterystyczne dla dziecka w danym wieku identyfikacje opozycji fonologicznych a z jakimi może mieć jeszcze problem, ale nie jest to nieprawidłowość.

Zakreślona w ten sposób perspektywa badawcza wskazuje na próbę połączenia dociekań teoretycznych z praktyką.

Struktura pracy typowa dla tego typu opracowań, złożona z trzech części; teoretycznej, metodologii badań i analizy wyników.

Część I: Teoretyczna. To trzy rozdziały; Słuch fonemowy, Mowa, Lateralizacja, W sumie 51 stron tekstu - i można by rzec, że jest to poprawny przegląd literatury w podjętej problematyce. Warto jednak podkreślić, widoczną w tej części opracowania żelazną dyscyplinę Autorki tekstu. Żelazna dyscyplina ma swoje zalety – tekst jest skoncentrowany na najważniejszych dla podjętej problematyki zagadnieniach, prezentacja treści uporządkowana, każdy z rozdziałów kończy prezentacja narzędzi do oceny – jednak, ma też swoje wady. Wadą, jak sądzę, jest brak powiązania tych wybranych problemów z realizowanym i zaprezentowanym w tym opracowaniu projektem badań własnych. Autorka nawet w nikłym stopniu nie sygnalizuje swoich - badacza tej problematyki - przemyśleń. Inaczej mówiąc ten tekst mógłby być wprowadzeniem do jakiegokolwiek monografii dowolnego autora zajmującego się podobną problematyką.

Myślę, że treści zaprezentowane w tym rozdziale, wybór problemów i ich prezentacja, do której wszak Autorka miała prawo, chociaż poprawne, nie pozwalają dostrzec – konceptualizacji badań własnych, np. które z zaprezentowanych definicji wybrała za podstawę w swoich badaniach. Takich treści brakuje mi w tym rozdziale, ale akceptuję wybór problemów i sposób ich prezentacji.

Podsumowując. W kontekście tych uwag, ta część ocenianej monografii to poprawny ale w moim przekonaniu nie wystarczający do zaprojektowanych badań, przegląd literatury w omawianym zakresie.

Część II: Metodologia badań własnych. Tę część opracowania rozpoczyna krótkie wprowadzenie. Tutaj obok prezentacji celu znajdujemy informację o wykorzystanych strategiach analizy wyników badań Mamy tu więc informację, że „ Analiza jakościowa polegała .. na szczegółowej charakterystyce prawidłowości zachodzących podczas poprawnego różnicowania poszczególnych grup opozycyjnych przez dzieci w wieku przedszkolnym” oraz „analizie ilościowej i obliczeniach statystycznym podlegały zależności między poziomem słuchu fonemowego a określonymi na potrzeby badań zmiennymi”. (s. 51). Ich prezentację zamieszczono na s.54. Tu prezentuje zmienną zależną – poziom słuchu fonemowego oraz cztery zmienne niezależne: model lateralizacji, wymowa, wiek, płeć. Moja wątpliwość dotyczy przede wszystkim dwóch pierwszych

zmiennych. W moim przekonaniu lateralizacja jako zmienna niezależna, przy pełnej świadomości, że stronność stabilizuje się w 10 -11 roku życia dziecka, w tak zaprojektowanych badaniach byłaby uzasadniona tylko wówczas gdyby Autorka podjęła próbę ustalenia np. czy dzieci o określonym profilu stronności identyfikują inne opozycje fonologiczne, jakie identyfikowane fonemy są dla nich trudniejsze. Podobnie z wadami wymowy. Nikt nie ma wątpliwości, że mowa ma charakter rozwojowy i indywidualny. To co jest normą rozwojową dla trzy latka dla pięciolatka już jest zaburzeniem. Wreszcie, czy i jakie problemy w identyfikacji poszczególnych fonemów mają dzieci które charakteryzują się określonym typem stronności i prawidłową / nieprawidłową wymową: parasygmatyzmem, sygmatyzmem właściwym paratacyzmem, rotacyzmem właściwym, dyslalią wieloraką czy też opóźnionym rozwojem mowy oraz jaki poziom słuchu fonemowego osiągają dzieci które mają zaburzoną lateralizację i jednocześnie określony rodzaj wad wymowy, a wszystko to jeszcze diagnozowane z uwzględnieniem wieku i płci. Byłyby to więc nieco inne badania niż te zaproponowane w tym opracowaniu (patrz s.51).

Dr J. Gruba sformułowała pięć problemów badawczych (patrz: s.52 -53), do trzech z nich (do 2,3,4) także hipotezy.

Zaprezentowana tu treść jest zarówno prezentacją sposobu myślenia Autorki o wybranym obszarze badań. Tutaj nie podnosi już, sygnalizowanej na s. 7 perspektywy wykorzystania pozyskanych wyników badań w praktyce – skonstruowania standaryzowanego testu do badania słuchu fonemowego dzieci w wieku przedszkolnym.

Lektura dalszych podrozdziałów tej części uzasadnia ostrożność Autorki w obszarze wykorzystania wyników badań. Badaniami objęto 416 dzieci z 6 przedszkoli, ze wsi i miast, to bardzo duża grupa jak na badania tego typu, a jednocześnie zbyt mała by spełnić kryterium reprezentatywności populacji niezbędne do opracowania norm rozwojowych dla słuchu fonemowego.

Reasumując, ta część monografii jest metodologicznie poprawna ale uważna lektura tej części pracy nie przekonuje o nowatorstwie tego projektu. Wiele tego typu badań znajduje się w literaturze przedmiotu. Część z nich przywołuje dr J. Gruba przy prezentacji problemów badawczych.

Część III Analiza wyników badań własnych - taki tytuł nosi rozdział 5 tej monografii. W nim znajdują się cztery podrozdziały: odpowiadające problemom badawczym i sformułowanym do nich hipotezom (patrz; s.67 - 115)

Lektura tego rozdziału informuje o faktach pochodzących z badań. Zaprezentowane w nich analizy nie budzą większych zastrzeżeń. Prezentacja argumentów pochodzących z badań poprawna, uporządkowana, opatrzona dyskusją wyników, uzupełniona wnioskami z nich wynikającymi dla weryfikowanego problemu i podsumowaniem. Problem w tym, że nie wiele wnosząca. Bo co nowego jest np. w informacji s.90 „Analiza wyników badań wykazała wyraźną zależność pomiędzy wiekiem dziecka a liczbą prawidłowo i nieprawidłowo różnicowanych opozycji”.

Z tego ugruntowanego w trzech poprzednich podrozdziałach sposobu prezentacji wyników badań wyłamuje się jednak podrozdział czwarty p.t. Płeć a poziom słuchu fonemowego. Analizie tego problemu Autorka poświęciła zaledwie stronę tekstu. Tutaj ograniczyła się do zaprezentowania w tab. 40 porównania prawidłowo i nieprawidłowo realizowanych fonemów opozycyjnych przez dziewczynki i chłopców w poszczególnych grupach wiekowych. Mam tu dwie istotne wątpliwości. Pierwsza dotyczy liczby kolumn pionowych w tab. 40. Tabela 23 informująca o liczbie dzieci prawidłowo i nieprawidłowo realizujących opozycje fonemowe w poszczególnych grupach wiekowych zawiera ich 5; dwie ostatnie to grupy; 6.0 – 6.11 i 7.0 – 7.6. W tabeli 40, która zawiera te same dane jedynie podzielone ze względu na płeć jednak te dwie grupy z tab. 23 zostały złączone

w grupę 6.0 – 7.6, mimo, że wszystkie diagnozy słuchu fonemowego zrealizowano i zaprezentowano w 5 przedziałach wiekowych. Podobny zabieg odnotowałam w tab.33 i 39. Autorka nie informuje dlaczego w tych tabelach zrezygnowała z jednej kolumny. Trudno ocenić zatem ten zabieg, ale budzi on wątpliwość, narusza zatem ugruntowane wcześniej przekonanie o rzetelności prezentowanych wyników badań. Wątpliwość druga dotyczy prezentowanych w tej tabeli danych. Tytuł tego podrozdziału sugeruje, że analiza w nim zaprezentowana będzie odnosić się do analizy poziomu słuchu fonemowego badanych dzieci ze względu na płeć. Tak jednak nie jest. Tabela nr 24 (s.91) prezentuje normy stenowe dla poszczególnych (pięciu) grup wiekowych z podziałem na poziomy – wysoki, przeciętny i niski i to, w moim przekonaniu ta tabela powinna być poddana analizie uwzględniającej tę zmienną, czyli płeć. Zabieg taki pozwoliłby na stwierdzenie czy i jeśli to w których przedziałach wiekowych występują różnice w osiąganych poziomach słuchu fonemowego pomiędzy dziewczynkami i chłopcami. Być może tu byłaby też szansa na uzyskanie odpowiedzi na niepokojący fakt stwierdzony i zasygnalizowany przez Badaczkę, „że procent dzieci, które uzyskały niski wynik w badaniu słuchu fonemowego jest porównywalny w każdej grupie wiekowej i waha się między 22 – 29%”. (s.91). Ten ważny poznawczo problem kwituje stwierdzeniem „ Dzieci te należy objąć szczególną opieką pedagogiczną, logopedyczną bądź psychologiczną.” Z pewnością tak, tylko jaką i jakie działania są tu potrzebne. Te analizy nie sugerują nawet jakiej terapii ta grupa dzieci potrzebuje. Taką możliwość dałyby jedynie krzyżowe analizy statystyczne. W tych badaniach takiej próby nie podjęto. Pogłębiona analiza tej tabeli, nawet wówczas gdyby różnice nie byłyby istotne statystycznie, pokazałyby tendencje rozwojowe lub też uwiarygodniłyby stwierdzenie Autorki (patrz s.112), że płeć nie różnicuje poziomu słuchu fonemowego. Stwierdzenie to bez takiej analizy jest nadinterpretacją. Tabela 40 i dane w niej zawarte uprawniają jedynie do stwierdzenia, że płeć nie różnicuje prawidłowego i nieprawidłowego rozróżniania fonemów, a nie, jak napisała Autorka, poziomu słuchu fonemowego.

Monografię kończy *Zakończenie*. I jest to w moim odczuciu najdziwniejsza część tego opracowania. Ta część monografii zwykle wieńczy dzieło. W tym przypadku zamiast zwieńczenia mamy półtorej strony tekstu z którego czytelnik dowiaduje się, że oto w badaniach uczestniczyli także nauczyciele przedszkola, że wnioski z wywiadów z nimi przeprowadzonych potwierdzają „że niski wynik w badaniu słuchu fonemowego pokrywa się z ich obserwacjami i prowadzonymi w ciągu roku szkolnego arkuszami gotowości szkolnej” (s.113). Nie mam podstaw by twierdzić, że tak nie jest, ale też nie mogę poważnie traktować takiej informacji bez możliwości jej weryfikacji. Nie wiem nic o tych badanych osobach ani o tym czego dotyczyły owe wywiady, jak je analizowano i ostatecznie jakie wnioski po analizie tych wywiadów sformułowano. Treść *Zakończenia* przekonała mnie jedynie, że Autorka nie poradziła sobie z tym pozornie prostym zadaniem, tym samym ugruntowała moje przekonanie, że nie jest dojrzałym badaczem.

Obok uwag krytycznych należy wskazać walory tej monografii. Niewątpliwie mocną jej stroną jest fakt, że są to badania ważne dla teorii i praktyki pedagogicznej, z szeroką perspektywą poznawczą i nie łatwą procedurą diagnostyczną. Takie badania próbowała podjąć Autorka monografii, zrealizować je i opisać. Pokazała nie nowy problem w nowej perspektywie badawczej, podjęła trud podkreślenia jego znaczenia dla teorii i przede wszystkim praktyki pedagogicznej, jednak celu badań nie zdołała zrealizować, bowiem w tak zaprojektowanych badaniach i na tym poziomie analizy wyników badań nie było to możliwe.

Portal edukacyjny polskiej fonetyki stosowanej w zakresie normy i patologii mowy
- to drugie, zgłoszone przez dr J. Grubę, jej najważniejsze osiągnięcie naukowe.

Zrealizowane w latach 2010 – 2011 w ramach indywidualnego grantu z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Działanie 8.1. Projekt jest zamieszczony na stronie internetowej www.fonem.eu. To, jak pisze Autorka w autoreferacie (s.4), unikatowe przedsięwzięcie ukazuje trójwymiarowe animacje ruchów narządów artykulacyjnych podczas wypowiedzania głosek i wyrazów języka polskiego oraz ponad 200 nagrań nieprawidłowych wypowiedzi dzieci. To bardzo interesujący i przydatny w praktyce terapeutycznej oraz edukacyjnej projekt, co do tego nie mam wątpliwości nie potrafię jednak ocenić naukowego wkładu dr J. Gruby w jego powstawaniu i realizacji. Trudno bowiem ocenić wartość naukową koncepcji projektu bez koncepcji - możliwości jej przestudiowania. Udział w opracowaniu portalu wybitnych przedstawicieli środowisk naukowych z polskich uczelni, na który powołuje się Habilitantka nie przekonuje, raczej kieruje uwagę na rolę jaką odegrała dr J. Gruba w projekcie w którym zaangażowanych zostało trzech wybitnych profesorów i dwóch doktorów. W autoreferacie takich informacji nie zamieszczono. To pierwsza wątpliwość. Druga dotyczy komercyjnego charakteru tego przedsięwzięcia.

1.2 Pozostałe osiągnięcia naukowo - badawcze

Dr J. Gruba jako pozostałe osiągnięcia naukowe wskazała dorobek w ramach którego można wydzielić trzy obszary.

Do pierwszego z nich zaliczyłam *Test do oceny słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym*, Gliwice 2012, Wyd. Komlogo. Test składa się z trzech części: Podręcznika, materiału obrazkowego i karty do badania słuchu fonemowego. Test był recenzowany przez trzech wybitnych naukowców, został opublikowany i dopuszczony do dystrybucji, więc spełnił, jak sądzę, wymagane kryteria dla testów jako narzędzi diagnostycznych. W tym przypadku narzędzia standaryzowanego.

Autorka w autoreferacie podaje informację „podjęte badania dotyczące słuchu fonemowego stały się źródłem inspiracji do opracowania wystandaryzowanego testu do badania słuchu fonemowego”. Test jest więc niejako uzupełnieniem monografii. Szkoda, że Autorka w monografii zrezygnowała z tego pomysłu, chociaż jak się wydaje nie w pełni, bowiem pierwszy rozdział Podręcznika jest niemal dokładną kopią 1 rozdziału monografii. W Podręczniku do testu zrezygnowała jedynie z podrozdziału 1.4, zamieszczonego w monografii. Nie podaje jednak informacji, że tekst ten znajduje się w jej publikacji. Taka praktyka jest dla mnie zupełnie niezrozumiała.

Druga uwaga do testu dotyczy rymowanek prezentujących obrazki. Mam wątpliwość, czy to dobry zabieg, czy zwłaszcza dla dzieci starszych 5 -7 letnich nie jest to podpowiedź, a dla 3 - 4 latków utrudnienie polegające na konieczności wychycenia ze zdania złożonego dwóch istotnych wyrazów. W jednej z nich banany – badany, badany występuje w formie przymiotnika. Rymowanka podkreśla widoczny na obrazku desygnat – ten PAN jest badany. Kaczka, jama, taczka pojawiają się dwukrotnie w kontekście tych samych rymowanek. Może warto było skorzystać z paronimów opracowanych przez np. J. Wójtowicz (Logopedyczny zbiór wyrazów, 1991 s. 104) Dlaczego zrezygnowano z prezentacji najprostszej np. to kaczka to paczka. Wątpliwość trzecia to materiał obrazkowy. Do 14 z nich mam zastrzeżenia, np. widzę coś co wygląda jak chmury a to wata, widzę kępę drzew a to ma być las, widzę drzewo ale to jest buk, coś czarnego okazuje się być paczką. To zaburza percepcję wzrokowo – słuchową. Nie ma narzędzi absolutnie doskonałych, ale narzędzie które na pierwszy rzut oka budzi zastrzeżenia podważa zaufanie co do jego wiarygodności diagnostycznej.

W ten pierwszy obszar wpisuje się również Cykl publikacji i programów komputerowych z zakresu terapii wad wymowy u dzieci. *Multimedialny Pakiet Logopedyczny*. W jego skład wchodzi cztery części. Trzy z nich I, II i IV to dzieła współautorskie a każdy z nich zawiera Wybrane zagadnienia logopedyczne, Zeszyt ćwiczeń i Logopedyczne zabawy. W części I autorski rozdział dr J. Gruby to: Terapia komputerowa ss.54 – 67, w cz. II część II i III ss. 41- 62, a w cz. IV również część II ss. 55-69. Tylko cz. III jest samodzielnym dziełem J. Gruby. Ta część składa się z Zeszytu ćwiczeń, 2009 oraz Logopedycznych zabaw (program komputerowy), 2008. W pozostałych częściach Logopedyczne zabawy (programy komputerowe) są autorstwa J. Gruby, w części II również zeszyt ćwiczeń.

Z całą pewnością są to pomoce bardzo przydatne w terapii logopedycznej, poprawnie wykonane, ze względu na program komputerowy atrakcyjne nie tylko dla dzieci. Jednak ocenie podlega nowatorstwo dzieła. Na rynku wydawniczym jest całe mnóstwo tego typu pomocy tak w formie programów komputerowych jak i pakietów papierowych. Jest to więc dzieło potwierdzające praktyczne umiejętności dr J. Gruby. Z pewnością jest dobrym praktykiem z dużą umiejętnością wykorzystania wiedzy w praktycznym działaniu.

Obszar drugi to dwie książki autorskie: *Technologia informacyjna w logopedii*, Gliwice 2009, Wyd. Komlogo ss.120 i *Komputerowe wspomaganie umiejętności czytania u dzieci sześciolletnich*, Kraków, 2002, wyd. Impuls ss.153

Druga z nich to książka podoktorska dr J. Gruby. Prezentująca badania dotyczące wykorzystania komputera do nauki czytania dzieci przedszkolnych, o typowej dla tego typu opracowań strukturze, metodologicznie poprawna, z uporządkowaną prezentacją wyników badań. Z pewnością ważna w dorobku naukowym dr J. Gruby i niestety książka ta jest kontrapunktem dla drugiej monografii autorstwa dr J. Gruby: *Technologia informacyjna w logopedii*, opublikowanej w 2009. Ta monografia ma charakter sprawozdawczo przeglądowy. Złożona z trzech rozdziałów: I – Wykorzystanie technologii informacyjnej w logopedii. Tutaj Autorka omawia rolę technologii informacyjnej w pracy logopedy, obszary jej wykorzystania przez logopedów, metodykę prowadzenia zajęć logopedycznych oraz rozwój kompetencji informatycznych logopedów. W II rozdziale Diagnostyka i terapia logopedyczna wspomagana komputerem koncentruje się na omówieniu wybranych programów wspomagających diagnozę i terapię logopedyczną, a w III – Internet w pracy logopedy, wymienia zasoby logopedyczne w Internecie, serwisy logopedyczne w Polsce i wybrane wydawnictwa, księgarnie internetowe.

„Ważnym zagadnieniem, rzadko poruszonym w kręgu terapeutów, są opisane w książce normy etyczne w wykorzystywaniu komputera oraz rodzaje licencji programów komputerowych” napisała w autoreferacie dr J. Gruba. I jest to jedyny, w moim przekonaniu, walor tego opracowania.

Do trzeciego obszaru wpisują się też dwie książki pod naukową redakcją dr J. Gruby; *Logopedia. Wybór tekstów 2005 – 2008*, Warszawa 2009. Wyd. Polski Związek Logopedów i *Wybrane problemy logopedyczne*, Gliwice 2011, Wyd. Fonem oraz 23 artykuły opublikowane w latach 2002 – 2013.

Z pewnością należy docenić wkład pracy redaktorki w przygotowaniu tych dwóch publikacji. Zadanie niełatwe w realizacji. Odpowiedzialność, koncepcja, ostateczny kształt dzieła. To świadczy o sprawności organizacyjnej i konsekwencji działania.

W pierwszej z nich tekstem autorskim dr J. Gruby jest Wprowadzenie, w drugim natomiast, Wstęp i artykuł zamieszczony w rozdz. I p.t.: Analiza opozycji istotnych w badaniu słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym ss. 29 – 51. Problem w tym, że ten tekst jest doniesieniem z badań, które opublikowano w 2011 roku i w ogromnym

zakresie jest to tekst tożsamy z monografią zgłoszoną jako najważniejsze osiągnięcie naukowe, wydaną w 2012 roku tyle, że w moim przekonaniu znacznie lepszym, bo pozbawionym tych mankamentów, które wskazałam w monografii. Ta smutna dla mnie konstatacja, oznacza to bowiem, że monografia jest auto plagiatem, co oczywiście nie tylko ją dyskwalifikuje ale też źle świadczy o rzetelności Autorki jako badacza i naukowca.

Przedstawione do oceny artykuły (23) zostały opublikowane w latach 2002 – 2013. Trzy z nich są współautorskie, (2004, 2004, 2005), a trzy w języku obcym (2006, 2007, 2013).

To spory dorobek i trudno go jednoznacznie ocenić. Jego walorem jest niewątpliwie spójność podejmowanych problemów. Wszystkie artykuły mieszczą się w obszarze diagnozy i terapii logopedycznej ale uważna ich lektura wskazuje, że tylko 6 z nich (2004, 2005, 2007, 2007, 2010, 2011) ma charakter opracowań oryginalnych. I chociaż można mieć zastrzeżenia co do prezentacji treści w nich zawartych to wskazują na poszukującą postawę Autorki. Pozostałe, jak wynika z analizy treści, zostały wykorzystane w monografiach autorskich dr J. Gruby i w Pakiecie Multimedialnym - w podręcznikach Wybrane zagadnienia logopedyczne. Dwa opublikowane w 2011 i 2012 roku to teksty, które niemal w niezmienionej postaci znalazły się w monografii; Ocena słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym patrz rozdz. 1 i 3 monografii i artykuł z 2012 i 2011 roku. Ponadto artykuł z 2011 roku od pierwszego do ostatniego słowa jest tożsamy z artykułem zamieszczonym w Wybranych problemach logopedycznych pod red. Naukową dr J. Gruby w rozdz. I (porównaj z rozdz. 11 w: S. Milewski, K. Kaczorowska – Bray: Logopedia. Wybrane aspekty historii, teorii i praktyki). Dwa artykuły (2002, 2008) znalazły się również w monografii: Technologia informacyjna w logopedii, (porównaj artykuł z 2008 i 2002 roku i rozdz. 1.6 monografii ss. 24 – 29). Jaką wartość poznawczą mają badania zrealizowane co najmniej 10 lat wcześniej i jaki jest cel ich reanimacji w nowym dziele z 2012 roku? Pozostałe artykuły znalazły się w Pakiecie Multimedialnym. Autorka nie podaje jednak tych faktów w zapisach bibliograficznych.

Badacz ma prawo, a nawet obowiązek prezentacji swoich dociekań badawczych w różnych gremiach, ale ma też obowiązek głoszenia prawdy i uczciwości. Realizując projekt badawczy zwykle publikuje się doniesienia z własnych badań ale tworzenie nowego dzieła jako kompilacji tekstów wcześniej publikowanych – powielanie tych samych tekstów, to zdumiewająca, a przede wszystkim naganna praktyka.

Reasumując: Przedstawiony do oceny dorobek analizowany w oparciu o wytyczne do recenzji w postępowaniu habilitacyjnym nie spełnia wymogów formalnych. Sześć oryginalnych artykułów to zbyt mało by uznać naukową dojrzałość dr J. Gruby. Pozostały, szczegółowo omówiłam powyżej. Nie dyskwalifikuje go jednak fakt, że ma on głównie charakter praktyczny, doceniam bowiem umiejętność łączenia teorii z praktyką. Zdyskwalifikowała go sama Habilitantka. Moja ocena przedstawionych do oceny najważniejszych osiągnięć naukowych i pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych dr J. Gruby jest jednoznacznie negatywna.

2. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

Dr J. Gruba uczestniczyła w realizacji dwóch międzynarodowych projektach (2003 – 2004, 2006 – 2009), realizowanych w ramach współpracy Uniwersytetu Śląskiego z Uniwersytetem w Nitrze, w trzech krajowych (2007-2008, 2008 – 2009, 2010 – 2011) realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Priorytet IX, Działanie 1, poddziałanie 9.1.1. Kierowała dwoma projektami finansowanymi przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w ramach

Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Działanie 8.1 (2010 -2011, 2012 - 2013), w trzecim była uczestnikiem (2012 -2013), kierowała również 6 projektami współfinansowanymi ze środków na badania własne Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ. Imponująca aktywność badawcza, zwłaszcza gdy uwzględnia się czas w jakim była nią zaangażowana. Czternaście projektów badawczych, to budzi uznanie. Miała więc okazję zdobyć wiele cennych dla współczesnego badacza doświadczeń.

3. Międzynarodowe i krajowe nagrody za działalność naukową

Dr J. Gruba w 2006 r. otrzymała indywidualną nagrodę II stopnia, a w 2011 r. zespołową nagrodę I stopnia J.M Rektora UŚ. W 2012 otrzymała nagrodę European Language Label (ELL) za Portal edukacyjny polskiej fonetyki stosowanej w zakresie normy i patologii mowy.

4. Wygłoszone referaty na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Od 2004 – 2012 roku dr J. Gruba wzięła udział w 64 konferencjach naukowych (50 ogólnopolskich, 9 międzynarodowych i 5 zagranicznych), na 62 dwóch aktywnie. Przegląd tytułów wygłoszonych referatów wskazuje na ich tematyczną spójność i potwierdza niezmierną aktywność Habilitantki, to ponad 5 konferencji w jednym roku. Tym bardziej dziwi fakt, że do oceny wybrała i przedstawiła te publikacje, które wielokrotnie wykorzystywała w obszernych fragmentach lub w całości.

5. Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych

W swoim dorobku dr J. Gruba może pochwalić się współorganizacją trzech ważnych przedsięwzięć naukowych; Sympozjum: Urazy czaszkowo – mózgowo i wielonarządowe – jeden z najtrudniejszych problemów współczesnej rehabilitacji, 2008, II Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Naukowej Konferencji Logopedycznej, 2010 oraz projektu Naukowo – artystycznego: W Harmonii z naturą i sobą. Elementy ekologii w działaniach artystycznych i pedagogicznych. 2009.

6. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

W latach 2005 – 2009 Dr J. Gruba pełniła funkcję redaktora naczelnego czasopisma „Logopedia”, wyd. Polskiego Związku Logopedów

7. Członkostwo w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych

Dr J. Gruba jest członkiem dwóch towarzystw: Towarzystwa Pedagogicznego i Towarzystwa Logopedycznego

8. Opieka naukowa nad studentami

Dr J. Gruba jest promotorem 8 i recenzentem 11 prac licencjackich, także promotorem 28 prac dyplomowych na studiach podyplomowych oraz opiekunem koła naukowego – Pedagogiczne Koło Edukacji Alternatywnej.

9. Wykonane ekspertyzy lub inne opracowania

W 2012 roku dr J. Gruba była ekspertem do spraw realizacji projektu ekologicznego (nr 552/2011/Wn-50/EE-FI/D) p.t. Przedszkolaki na zlecenie „J&P” Studio Grafiki Filmowej w Warszawie.

10. Inne osiągnięcia dydaktyczne w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki

W ramach tych osiągnięć dr J. Gruba opracowała merytorycznie 9 programów komputerowych dla wyd. Komlogo oraz pomoce do terapii pedagogicznej i logopedycznej dla dzieci i dorosłych. Podjęła współpracę z Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną w Gliwicach, z Centrum Rehabilitacji w Reptach Śląskich, z Akademią Wychowania Fizycznego w Katowicach oraz studiem Filmowym z Warszawy.

11. Inne

W zakresie wykonywania zadań naukowo – dydaktycznych dr J. Gruba dotychczas prowadziła zajęcia na Wydziale Pedagogiki i Psychologii UŚ kierunkach, wykłady i ćwiczenia z przedmiotów; pedagogika wczesnoszkolna, korekta zaburzeń rozwoju dziecka, media w edukacji, ćwiczenia z technologii informacyjnej w edukacji oraz z diagnozy i terapii pedagogicznej wspomaganej komputerem, także w latach 2006 -2008 seminarium licencjackie, warsztaty. Prowadzi również zajęcia – warsztaty i seminarium dyplomowe - na studiach podyplomowych Logopedii Medialnej Emisji Głosu UŚ i wykład na Pedagogice Szkolnej.

12. Pełnione funkcje na Wydziale Pedagogiki i Psychologii

Od 2001 -2012 udziela się jako sekretarz komisji rekrutacyjnych. W latach 2005 -2006 brała udział w pracach komisji ds. ECTS.

Reasumując: Analiza dokonań naukowo – badawczych także innych aktywności przedstawionych w pkt. od 2 – 12 zakreśla obraz Badacza dojrzałego, świadomego, niezmiernie aktywnego i sprawnego organizacyjnie.

Zaangażowanie w 14 projektów, kierowanie 8 z nich to poważne zadania wymagające nie tylko umiejętności koncepcyjnego myślenia, ciekawości i dociekliwości poznawczej ale także samodyscypliny i perfekcyjnego zarządzania czasem. To cechy dobrego naukowca. Taką właśnie osobą jawi się dr J. Gruba gdy analizuje się te ww. punkty. Ocenie podlega jednak cały dorobek, a jego najistotniejszą część stanowią dokonania naukowe zgłoszone przez Habilitanta jako najważniejsze i dodatkowe osiągnięcia naukowe. Analizę tej części przedstawiłam powyżej. W kontekście uwag jakie tam zawarłam jest to ocena zgoła przeciwstawna i jak napisałam w podsumowaniu tej części recenzji, jednoznacznie negatywna.

Konkluzja: W kontekście uwag przedstawionych w części recenzji odnoszącej się do monografii i dorobku przedłożonego jako najważniejsze i dodatkowe osiągnięcie naukowe stwierdzam, że przedstawiona do oceny monografia dr Joanny Gruby: Ocena słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2012 oraz pozostały przedstawiony do oceny dorobek, nie spełnia kryteriów oceny ujętej w rozporządzeniu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku (Dz.U.nr 196, poz.1165). Zgłaszam więc, na podstawie art.16 ust.4 ustawy z dn. 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Radzie Naukowej Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, moją ocenę. Dr J. Gruba nie spełnia warunków do uzyskania awansu naukowego.

Grażyna Dryżałowska

